

DİVANÜ LÜGATİ'T- TÜRK'TE YER ALAN TÜRK HALK KÜLTÜRÜ ÖGELERİNİN İLKÖĞRETİM 4. VE 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER PROGRAMLARINDA İŞLENİŞİ

TEACHING TURKISH FOLKLOR ELEMENTS FROM DİVANÜ LÜGATİ'T- TURK in 4TH AND 5TH GRADE SOCIAL SCIENCES CURRICULUM

Namık ÇENCEN*

Öz: 1074 yılında Kaşgarlı Mahmut tarafından kaleme alınan Divan-ı Lûgati't Türk, XI. yüzyıl Türk dünyasının sağlam bir dil ve kültür mirasıdır. Kaşgarlı Mahmut bu değerli eseri ile Türk milletinin kalbinde olduğu kadar Türk dil ve kültür tarihine de adını altın harflerle yazdırmaya hak kazanmış üstün değerlerimizden biridir. Türk kültür mirasının korunmasında ve yaşatılmasında ders programları ve kitaplarının önemli işlevleri bulunmaktadır.

Bu makalede Divanü Lûgati't Türk'te yer alan yüksek Türk kültürünün öğeleri (yemek adetleri, doğum, düğün, ölüm adetlerinden, oyun ve eğlencesine vb...) ele alınarak bunların "İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programlarında işlenişi ve bu kültür öğeleriyle ilgili genel amaçlar, kazanımlar vurgulanarak, programdaki işlenişi ve oranı üzerinde durulmaktadır. Bu çalışma nitel bir araştırma olup veriler doküman incelemesi kullanılarak toplanmıştır. 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan sekiz ünite içerisinde Divanü Lûgati't Türk'te yer alan Türk Kültür öğeleri yalnızca iki ünite içerisinde ele alınmaktadır. 5.sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında, sekiz ünite içerisinde Divanü Lûgati't Türk'te yer alan Türk Kültür öğeleri yalnızca bir ünite içerisinde ele alınmaktadır. Kültür aktarımına yardımcı olduğu düşünülen: öğrencileri kültürel değerler bakımından besleyici ve duyarlılığı yüksek bireyler olarak yetiştirmeye yönelik bir ders olan Sosyal Bilgiler dersinin öğretim programında Türk halk kültürü öğelerinin daha fazla yer alması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Programı, Divanü Lûgati't Türk, Ders Programı, Değerler, Kazanımlar

Abstract: Divan-ı Lûgati't Türk, which is written by Kasgarlı Mahmut in 1074, is a solid language and culture legacy from XI century Turkish World. With this precious work, Kasgarlı Mahmut had his name in letters of gold on not only Turkish people's heart but also in history of Turkish language and culture, and that makes him outstanding value in our culture. In preserving Turkish cultural legacy, course programs and books have a large function.

* Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, E-posta: ncencen23@gmail.com

In this article, by taking high Turkish cultural elements (food culture, birth, wedding and death customs, games and entertainments) into consideration, it is going to be laid emphasis on practice of these elements in Primary Education 4th and 5th grade Social Sciences programs, and by emphasizing general aims and gains of these cultural elements, there is going to be an emphasis on practice and ratio of these in the Program. This study is qualitative and the data is collected from reviewing documents.

From 8 units of 4th grade Social Sciences educational program, there are only 2 units that include cultural elements from Divan-ı Lûgati't Türk. From 8 units of 5th grade Social Sciences educational program, there is only one unit that includes cultural elements from Divan-ı Lûgati't Türk. Social Sciences course, which is thought to be helpful to pass on cultural elements: a course that aims to create sensitive individuals with awareness of cultural elements needs to focus more on Turkish Cultural Elements, according to most educator.

Keywords: Council of State of Turkish Dictionary, Social Sciences, Education Program, Curriculum, Values, Acquisitions

Giriş

Halk kültürü: mitler, efsaneler, masallar, halk hikâyeleri, tekerlemeler, atasözleri, bilmeceler, deyimler, argo sözler, alkışlar, kargışlar, şakalar, incitmeler, atışmalar, alaylar, selamlar, vedalaşma sözleri, kişi, hayvan ve yer adları ile mâni, ninni, ağıt gibi halk şiiri ürünlerinden oluşan sözlü anlatımlarını: doğum, evlenme, ölüm, bayram, kutlama, şenlik ve anma günleri, yıl dönümleri gibi toplumsal uygulamalarını: halk müziği ve çalgıları, çocuk oyunları ve sportif etkinliklerle, seyirlik oyunlar, meddah, karagöz, orta oyunu, kukla gibi gösteri sanatlarını: halk hekimliği, halk mimarisi, halk hukuku, halk mutfağı, halk takvimi, halk botaniği, halk matematiği, halk veterinerliği gibi halk bilgisini: giyim kuşam, süslenme ile eğercilik, semercilik, keçecilik, çitçilik, urgancılık, bakırcılık, kalaycılık, yemenicilik, yazmacılık, dokumacılık, oyacılık gibi geleneksel el sanatlarını, bunların günümüze gelen değişim ve dönüşümlerini konu edinir (Genç, 1997).

Türk halk kültürü: Türklerin göçüp yerleştikleri devlet kurup egemen oldukları bütün ülkeleri kapsar. Bu kültür halkın duygu, düşünce ve beğenisiyle süzülerek günümüze gelmiş, toplum, insan ve doğa gerçeğiyle şekillenmiştir. Türk halk kültürü, yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerler bütünüdür. Türk dil ve kültür tarihinin üstün değerlerden biri Divan-ı Lûgati't Türk, XI. yüzyıl Türk dünyasının sağlam bir dil ve kültür mirasıdır.

Dîvânü Lugati't-Türk: bir sözlük olmakla birlikte, Türk Milleti'nin yüceliğini de anlatan bir âbide eseridir. Sekiz bölümden oluşur. Bölümler ve sıralamalar Arap

alfabesindeki harflere göredir. Kitapta yaklaşık 8.000 kelime vardır. Kelimelerin anlamlarının iyi anlaşılması için deyimlerden, atasözlerinden ve şiiirlerden, hattâ bâzı Âyet ve Hadis-i Şerif'lerden örnekler verilmiştir. Bu yönüyle eser, bir kültür hâzinesi değerine kavuşturulmuştur (Web-1).

1074 yılında Kaşgarlı Mahmut tarafından kaleme alınan Divan-ı Lügati't- Türk, XI. Yüzyıl Türk dünyasının sağlam bir dil ve kültür mirasıdır. Eser bir sözlük olarak hazırlanmış olmakla beraber tertibi itibarıyla tam bir ansiklopedik lügat mahiyetindedir. Eserde geçen çeşitli kelimelere örnekler verilirken Türk tarihine, coğrafyasına, efsanelerine ait kıymetli bilgiler verdiği gibi, Türk toplum yapısına, günlük yaşayışına, adetlerine, inanışlarına ve çeşitli maddi kültür unsurları ile iktisadi hayatına ait pek kıymetli bilgiler vermiştir. Başka bir deyişle, XI. Yüzyıl Türk toplum hayatının hemen hemen her sahasında Kaşgarlı Mahmut kadar geniş bilgi veren başka bir kimse olmamıştır (Genç, 1975:297-300).

Divanü Lügati't Türk adından ve Arap dilinin kurallarına göre düzenlenmiş olmasından da anlaşılacağı üzere aslında Araplara Türkçe öğretmek üzere ele alınmış bir eserdir. Ancak, onun yazılışını böyle tek bir sebebe de bağlamak doğru değildir. Çünkü Kaşgarlı Mahmut bu görevi yerine getirirken hem Türk dili ve kültürü ile ilgili geniş ve çok yönlü bilgiler vermiştir. Böylece, o Türkçenin ve Türk kültürünün o çağın İslam topluluğu içindeki yerini belirtmeye çalışmıştır (Korkmaz, 1995:256).

Bu çalışmada kültürün nesilden nesile aktarılmasında bir araç olarak gösterilebilecek olan ilköğretimde okutulan Sosyal bilgiler dersi ve Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk halk kültürünün öğeleri (yemek adetleri, doğum, düğün, ölüm adetlerinden, oyun ve eğlencesine vb.) arasındaki ilişki program bazında değerlendirilmektedir.

Sosyal Bilgiler insanları ve yaşamları konu alır. Sosyal Bilgilerin Sosyal Bilimlere dayalı içeriklerden oluşması ve sosyal olan pek çok şeyi konu edinmesi, günlük yaşamda öğrencilerin kullanacağı bilgi, beceri ve değerleri içeren bir ders olması nedeniyle ilköğretim programlarında büyük önem taşımaktadır. Sosyal Bilgileri tanımlamak, coğrafya veya tarih gibi bir disiplini tanımlamaktan daha güçtür. Çünkü Sosyal Bilgiler disiplinler arası ve çok disiplinli bir alandır. Sosyal Bilgiler, tarih, coğrafya, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, arkeoloji, hukuk ve ekonomi gibi birçok sosyal bilimi oluşturan temel disiplin dallarını kapsayan bir alandır (Michaelis ve Garcia, 1996). Sosyal Bilgiler günlük yaşamın her yerinde okulda, ailede, düğünde, cenazede,

yemekte bunun gibi yaşamın tamamında yer almaktadır. Her toplumun genç üyelerine kendi kültürlerini tanıtarak var olan kültürü geliştirmeye çalıştığını eğitim programları incelendiğinde de kültürlenme görevi Sosyal Bilgiler dersiyle gerçekleştirilmektedir (Safran, 2008:13).

Sosyal Bilgiler dersi ile öğrencilere kazandırılacak bilgi, beceri, değer ve sosyal katılıma ilişkin amaçlar incelendiğinde bu amaçların hemen hemen hepsinin kültürel öğelerle ilişkili olduğu ve amaçlara ulaşabilmek için sosyal bilgiler dersinde kültürel öğelerden yararlanmak gerektiği söylenebilir. Bir toplumda yaşayan insanların yaşayışı, ilişkileri, o toplumun kültürü, dünya toplumları içindeki yeri ile ilgili temel ve genel bilgilerin önemli bölümünü sosyal bilgiler oluşturur. Sosyal Bilgiler temel kültür öğelerini birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan disiplinler arası yaklaşımla seçip yoğurarak bilgileri içinde bütünleştirir (Deveci, 2009: 2).

İlgili alan yazın incelendiğinde kültür ve halk kültürü öğelerine yer veren birçok çalışma bulunmaktadır. Fakat halk kültürü öğelerinin eğitim ortamında bir program dâhilinde değerlendirildiği çalışmalara sık rastlanmamaktadır. Ayrıca bugüne kadar bu konuyla ilgili çalışmanın yapılmaması, yapılan bu çalışmanın alana katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada sosyal bilgiler dersinin bireylerin sosyal yaşama uyum sağlamalarına ve onların toplumsallaşmasına yardımcı olması: kültürü aktarmada önemli bir işleve sahip olması nedeniyle Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk Kültür öğelerinin 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında ilgili kazanımlar, etkinlikler ve programdaki oranları ile ünitelere önerilen süreler üzerinde durulmaktadır

Araştırmanın Amaç ve Problemi

Bu çalışmanın amacı Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk Kültür öğelerinin 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında ilgili kazanım ve etkinliklerin belirlenmesi, ilgili kazanımların sayı ve oranları ile ünitelere önerilen sürelerin tespit edilmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk Kültür öğeleri ile ilgili kazanım ve etkinlikler nelerdir?

2. 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk Kültür öğeleri ile ilgili kazanım ve etkinlikler nelerdir?

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma deseninde tasarlanmış veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırma tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleriyle de beraber kullanılabilir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 187-188).

Söz konusu bu çalışmada veri toplama amacıyla 2005 yılında yenilenen sosyal bilgiler 4. ve 5. sınıf programı incelenerek (MEB, 2005), Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk kültürü öğeleri: Aile yapısı, toplumda yardımlaşma ve konuk ağırlamak, akrabalar arası ilişkiler, Dini İnanışlar ve Adetler, Oyun ve Eğlenceler, Müzik Ve Çalgılar, Giyim- Kuşam, Yemekler, Geçim kaynakları ve Üretim Faaliyetleri, Sağlık Bilimi ve Toplum Sağlığı, Öğrenim Hayatı açısından değerlendirilmiş ve 4.ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında ilgili kazanım ve etkinliklerin belirlenmesi, ilgili kazanımların sayı ve oranları ile ünitelere önerilen sürelerin tespit edilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Divanü Lügati't Türk'te yer alan: Aile yapısı, toplumda yardımlaşma ve konuk ağırlamak, akrabalar arası ilişkiler, Dini İnanışlar ve Adetler, Oyun ve Eğlenceler, Müzik Ve Çalgılar, Giyim- Kuşam, Yemekler, Geçim kaynakları ve Üretim Faaliyetleri, Sağlık Bilimi ve Toplum Sağlığı gibi kültür öğelerinin yansımaları Sosyal Bilgiler 4. ve 5. sınıf programında 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda şu şekilde görmekteyiz "Türk milletinin bütün fertlerini: Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı: Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren: ailesini, vatanını, milletini seven ve

daima yüceltmeye çalışan: insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek.” şeklinde ifade edilmektedir. Sosyal Bilgiler öğretim programında Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk Kültür öğelerine, programın üç sacayağından biri olarak kabul edilen değer öğretimi kapsamında da yer almıştır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ilk alt problemi olan 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk Kültür öğeleri ile ilgili kazanım ve etkinliklerin neler olduğu aşağıda yer alan Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk Halk Kültürü Öğeleri ile İlgili Olarak Yer Alan Kazanım Etkinlik Önerileri

Öğrenme Alanı	Ünite	İlgili Kazanımlar	Etkinlik Önerileri
Kültür ve Miras	Geçmişimi Öğreniyorum	<ul style="list-style-type: none"> Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder. Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir. Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşıdığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir. 	<ul style="list-style-type: none"> Aile Tarihi Çalışması” (Aileye ait nesnelere ile değişik yollardan edinilen bilgiler kullanılarak aile tarihine ait metin yazılır.) (1, 2. kazanım) “Onlar da Çocuktu” (Büyüklerinin, çocukluk dönemine ait oyunları ve oyuncakları ile ilgili sözlü tarih çalışması yapılır.) (1, 3, 4. kazanım) “Kahve Fincanı” (Barış Maço'nun kahve fincanı adlı şarkısı, içerdiği kültürel özellikler açısından incelenir.) (2.kazanım) “Geçmişin İpuçları” (Gelenekler konulu yaratıcı drama çalışması yapılır.) (2, 4. kazanım)
Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Hep Birlikte	<ul style="list-style-type: none"> İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmî kurum ve grupları fark eder. Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir. 	<ul style="list-style-type: none"> “Gönüllü Çalışanlar” (Yardımsızlık ve dayanışma değerlerini vurgulayan fotoğraflar ve temsilî resimler incelenir.) (1, 2. kazanım)

Tablo 1’de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan sekiz ünite içerisinde Divanü Lügati’t Türk’te yer alan Türk Kültür öğeleri yalnızca iki ünite içerisinde ele alınmaktadır.

Divanü Lügat’it Türk’te özellikle Türk aile yapısının hemen her yönünü tanıttak şekilde son derece geniş bilgi bulunmaktadır. Divan’da evlenmeden, görüçülere, nişan, düğün, sağdıçlara, nikâha, gelinin eve gelişinden, ailenin yapısından (Anne, Baba ve çocuklardan oluşumuna), dadılardan sütannelere kadar geniş bilgiler yer almaktadır (Genç, 1997:100). Divanü Lügati’t Türk’te yer alan bu Türk kültür öğelerini 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinde yer alan “Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.”, “Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder.” kazanımları ve önerilen etkinlik örnekleri ile ilişkilendirilebilir.

Divanü Lügat’it Türk’te Çocuk oyunları: Salıncak oyunu, Âşık oyunu bu oyun hayvanların bacaklarındaki eklemlerden çıkarılan kemik ile oynandığına dair önemli bilgiler vermekte ve bunun yanında: halay, Köçürme oyunu (On dört adı verilen bugünkü çok yaygın oyunlarımızdan dokuztaş ve üçtaş oyunlarının bir benzeri), Tepük (Çocukların bir çeşit ayak topu şeklinde), Ceviz oyunu (Bugünkü çocukların misket oyununu hatırlatmakta), Kayak, Çelik-Çomak ve kız çocuklarının oynadıkları Bebek oyunları hakkında önemli bilgiler yer almaktadır (Genç, 1997:153-170). Divanü Lügati’t Türk’te yer alan bu Türk kültür öğelerini 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinde yer alan “*Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir.*”, “*Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.*” kazanımları ve önerilen etkinlik örnekleri ile ilişkilendirilebilir.

Divanü Lügati’t Türk’te yer alan Türk halk kültürü öğeleri Geçmişimi Öğreniyorum ünitesinde diğer ünitelerden daha yoğun bir şekilde yer verilmesinin nedeni olarak ünite içerisinde ele alınan konular gösterilebilir. Örneğin söz konusu ünite içerisinde yer alan konulardan bazıları “Millî Kültürümüz, Geleneksel Oyunlarımız” gibi Türk halk kültürü öğelerini yoğun olarak içeren konulardır.

Divan’da akrabalığa çok önem verildiğine ve akrabalık hukukuna vurgu yapılmakta ve Türk toplumunda fakirler kendi kaderlerine terk edilmediğine işaret edilmektedir. Divanü Lügat’it Türk’te yardımlaşma büyük bir yer tutmakta ve konuk ağırlamak ile ilgili olarak çok fazla kayıt yer almaktadır (Genç, 1997:117-121). Divanü

Lügati't Türk'te yer alan bunun gibi Türk kültür öğelerini öğretim programında "Geçmişimi Öğreniyorum" ünitesinde yer alan "İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmî kurum ve grupları fark eder.", "Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir." kazanımları ve önerilen etkinlik örnekleri ile ilişkilendirilebilir.

Tablo2. 4. sınıf Sosyal bilgiler Öğretim Programında Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk halk kültürü öğeleri ile ilgili yer alan kazanım sayı ve oranları ile ünitelere önerilen süreler aşağıda yer alan Tablo.2'de belirtilmektedir.

Tablo 2

6. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Divanü Lügati't Türk'te Türk Halk Kültürü Öğeleri ile İlgili Yer Alan Kazanım Sayı ve Oranları ile Ünitelere Önerilen Süreler

Öğrenme Alanı	Ünite	Toplam Kazanım Sayısı / İlgili Kazanım Sayısı	Ünitenin toplam içindeki oranı ve süresi
Kültür ve Miras	Geçmişimi Öğreniyorum	6/4	%14 / 15
Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Hep Birlikte	5/2	%11 / 12

Tablo 2'de görüldüğü gibi 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan sekiz ünite içerisinde Divanü Lügati't Türk'te Türk halk kültürü öğeleri toplam 46 kazanım içersinden 6 kazanım ile ele alınmaktadır. 4.sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan Divanü Lügati't Türk'te Türk halk kültürü öğeleri ile ilgili adı geçen bu kazanımlarla ilgili önerilen etkinliklerin dağılımları ve kazanımlarda yer alan Divanü Lügati't Türk'te Türk Halk Kültürünün oranları homojenlik göstermemektedir. Ayrıca, tüm üniteler içerisinde Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk halk kültürü öğeleri yalnızca iki ünite içerisinde ele alınmış, diğer üniteler içerisinde yer verilmemiştir. Buradan hareketle, Türk halk kültürü öğelerinin kültür aktarımına yardımcı olduğu düşünülen Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında homojen bir dağılımla ve daha uygulanabilir süre ayrılarak yer alması gerektiği ifade edilebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi olan 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk Kültür öğeleri ile ilgili kazanım ve etkinliklerin neler olduğu aşağıda yer alan Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 3

5. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk Halk Kültürü Öğeleri ile İlgili Olarak Yer Alan Kazanım Etkinlik Önerileri

Öğrenme Alanı	Ünite	İlgili Kazanımlar	Etkinlik Önerileri
Kültür ve Miras	Adım adım Türkiye	Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanır. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar.	“Üç Taş Oyunu” (Ülkemizdeki doğal varlıklar ile tarihî mekân, nesne ve yapıtlarla ilgili soruları cevaplamaya yönelik bir oyun oynanır.) (1. kazanım) “Hikâye Okuma Bayramı” (Okuma etkinlikleriyle, seçilen hikâye, masal, efsane ya da destanlardaki kültürel izler fark edilir.) (2, 3, 4. kazanım)

Tablo 3’de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan sekiz ünite içerisinde Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk Kültür öğeleri yalnızca bir ünite içerisinde ele alınmıştır. Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk Kültür öğelerinden oyunlar, yarışlar ve sportif oyunlar ile ilgili detaylı bilgilere yer verilmiş ve çocuk oyunları kapsamlı şekilde açıklanmıştır. Divanü Lügati't Türk'te yer alan bu Türk kültür öğelerini 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında “Adım adım Türkiye” ünitesinde yer alan “Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanır.”, “Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar.” kazanımları ve önerilen etkinlik örnekleri ile ilişkilendirilebilir

Tablo4. 5. sınıf Sosyal bilgiler Öğretim Programında Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk halk kültürü öğeleri ile ilgili yer alan kazanım sayısı ve oranları ile ünitelere önerilen süreler aşağıda yer alan Tablo.4’de belirtilmektedir.

Tablo 4

5. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Divanü Lügati't Türk'te Türk Halk Kültürü Öğeleri ile İlgili Yer Alan Kazanım Sayı ve Oranları ile Ünitelere Önerilen Süreler

Öğrenme Alanı	Ünite	Toplam Kazanım Sayısı / İlgili Kazanım Sayısı	Ünitenin toplam içindeki oranı ve süresi
Kültür ve Miras	Adım adım Türkiye	6/2	%14 / 15

Tablo 4’de görüldüğü gibi 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan sekiz ünite içerisinde Divanü Lügati’t Türk’te Türk halk kültürü öğeleri toplam 47 kazanım içersinden 2 kazanımda ele alınmıştır. Ayrıca, tüm üniteler içerisinde Divanü Lügati’t Türk’te yer alan Türk halk kültürü öğeleri yalnızca bir ünite içerisinde ele alınmış, diğer üniteler içerisinde yer verilmemiştir. 5.sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan Divanü Lügati’t Türk’te Türk halk kültürü öğeleri ile ilgili adı geçen bu kazanımlarla ilgili önerilen etkinliklerin dağılımları ve kazanımlarda yer alan Divanü Lügati’t Türk’te Türk Halk Kültürünün oranları homojenlik göstermemektedir. Söz konusu bu durum doğrultusunda kültür aktarımına yardımcı olduğu düşünülen: öğrencileri kültürel değerler bakımından besleyici ve duyarlılığı yüksek bireyler olarak yetiştirmeye yönelik bir ders olan Sosyal Bilgiler dersinin öğretim programında Türk halk kültürü öğelerine daha fazla yer verilerek konularla ilişkilendirilmesi gerektiği söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Eğitim kültürün öğrenilmesini, anlaşılmasını kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar. Çağın yeni yöntemlerine açık, kendi kültürünü yorumlayacak insan yetiştirmek, milli eğitim sisteminin temel görevidir. Eğitim programlarının, kültürün çocuklara ve gençlere transferini sağlamaya yönelik olarak şekillendirilmesi beklenir. Bu nedenle öğretim programlarının, Türk halk kültürü öğeleri üzerinde önemle durması gerekir. Bu öğeler sayesinde öğrenciler geçmiş ile bugün arasında karşılaştırma yaparak değişim temasını daha iyi anlayabilecek ve toplumsal yaşamdaki değişiklikleri analiz edebileceklerdir.

Yapılan bu araştırmada: 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan sekiz ünite içerisinde Divanü Lügati’t Türk’te yer alan Türk Kültür öğeleri yalnızca iki ünite içerisinde ele alınmaktadır. 4.sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Divanü Lügati’t Türk’te yer alan Türk halk kültürü öğeleri ile ilgili adı geçen bu kazanımlarla ilgili önerilen etkinliklerin dağılımları: kazanımlarda yer alan Türk halk kültürünün oranları homojenlik göstermemektedir.

5.sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında, sekiz ünite içerisinde Divanü Lügati’t Türk’te yer alan Türk Kültür öğeleri yalnızca bir ünite içerisinde ele

alınmaktadır. Kültür aktarımına yardımcı olduğu düşünölen: öğrencileri kültürel değerler bakımından besleyici ve duyarlılığı yüksek bireyler olarak yetiştirmeye yönelik bir ders olan Sosyal Bilgiler dersinin öğretim programında Türk halk kültürü öğelerinin daha fazla yer alması gerektiği düşünölmektedir.

Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk Halk kültürü öğeleri ile ilgili konuların programdaki oranı artırılabilir, kültür ve miras öğrenme alanı dışındaki öğrenme alanlarında da yer verilebilir.

Divanü Lügati't Türk'te yer alan Türk Halk kültürü ile ilgili daha fazla öğe ile farklı etkinlik örnekleri hazırlanarak öğretmenlerin kullanımına sunulabilir.

Öğretim programlarında, mutfak kültürü, halk oyunları, şenlikler ve eğlenceler, el sanatları, giyim kuşam, müzik, maddi kültür, mevsimlik törenler: Hidrellez ve Nevruz, yaylacılık, seyirlik oyunlar, cirit, yağlı güreş, inanç merkezleri, Karagöz ve Hacivat, âşıklık geleneği ve âşık atışmaları, deve güreşi, konar-göçer kültür, halk mimarisi, ritüel ve dinsel içerikli törenler vb. Türk halk kültürü öğeleri üzerinde önemle durulmalıdır. Bu programlara bağlı olarak hazırlanacak olan ders kitaplarında bu unsurlar görsel materyallerle zenginleştirilmeli, okuma parçalarında bu kültür öğeleriyle ilgili metinlere yer verilebilir.

Sosyal Bilgilerin yanı sıra, Türkçe, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi derslerin de öğretim programlarında Divanü Lügati't Türk'te Türk Halk kültürü öğelerine yer verilebilir.

Kaynakça

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilgiler Dergisi*, Bahar 2009, C.8, S.28 (001-019).

Genç, R.(1975). Kaşgarlı Mahmud'a göre xı. yüzyılda Türk illerinin siyasi etnik durumu. *Türk Kültürü Araştırmaları*, s. 176-213, Ankara.

Genç, R. (1997). Kaşgarlı Mahmud'a göre XI. yüzyılda Türk dünyası. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Korkmaz, Z. (1995). Kaşgarlı Mahmud ve Divanu Lügati't Türk. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C.1, TDK Yayınları, Ankara.

MEB., (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4-5. Sınıf öğretim programı. Ankara, MEB.

Michaelis, J.U: Garcia, J. (1996). *Social studies for children a guide to basic instruction (eleventh edition)*. Boston.

Safran, M. (2008). *Sosyal bilgiler öğretimine bakış (özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi)*. Ankara. PegemA.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin.

Web-1: http://www.turkiyat.hacettepe.edu.tr/l_Turkiyat_Arastirmalari_Sempozyumu.pdf (Erişim tarihi: 15.09.2014)

Extended Summary

Purpose

The aim of this study is to specify the accomplishments and activities of Turkish Cultural Elements in 4th and 5th grade social sciences program, and to specify the numbers, the percentages and the durations suggested. What are the activities and accomplishments related to Turkish Cultural Elements from Divan-ı Lûgati't Türk in 4th grade Social Sciences program? What are the activities and accomplishments related to Turkish Cultural Elements from Divan-ı Lûgati't Türk in 5th grade Social Sciences program?

Method

Document review contains analysis of written materials consist of information about targeted events. The technique of document revision includes the analyzing process of the targeted phenomenon to research. Qualitative research method can be used alone as well as it can be used with the other research methods. In this work, in order to gather data, the 4th and 5th grade social sciences program which is renewed in 2005 is examined. Turkish Cultural Elements from Divan-ı Lûgati't Türk are evaluated in terms of family structure, helping each other, hosting, relations among relatives, religious beliefs and customs, games and entertainments, songs and instruments, clothes, food, means of living and productive activities, health science and community health care and education.

Results and Discussion

From 8 units of 4th grade Social Sciences educational program, there are only 2 units that include cultural elements from Divan-ı Lûgati't Türk. In 4th grade educational program, Turkish cultural elements from Divan-ı Lûgati't Türk can be associated with “to create family history by using verbal history method and relying on objects”, “S/he realizes elements that reflect the national culture, from their family and environment” achievements and suggested activities from ‘Learning my Past’ unit. Turkish cultural elements like these from Divan-ı Lûgati't Türk can be associated with “S/he realizes social organizations, government agencies that are created around a

certain aim”, “By using prior knowledge, s/he associates some needs and problems around him/her with groups, foundations and social organizations” achievements and suggested activities.

In 8 units of 4th grade Social Sciences educational program, cultural elements from Divan-ı Lûgati't Türk are dealt with in 6 achievements out of total 46. Distribution of suggested activities of these achievements related to Turkish folk culture in Divan-ı Lûgati't Türk and percentages of Turkish Folk Culture in Divan-ı Lûgati't Türk in 4th grade education program are homogeneous.

From 8 units of 5th grade Social Sciences educational program, there is only one unit that includes cultural elements from Divan-ı Lûgati't Türk. It includes games, competitions and sportive games from Turkish Culture from Divan-ı Lûgati't Türk in a large portion, and children games are explained broadly. These Turkish Culture elements from Divan-ı Lûgati't Türk can be associated with “S/he realizes natural assets and historical places, objects, works from their environments and along Turkey”, “S/he explains the importance of cultural elements in people living together” achievements and suggested activities from the unit “Step-by-Step Turkey”.

Conclusion

Education helps culture to be learned, understood and handed down from generation to generation. To raise individuals who are open to new method of the age and interpret their own culture is the basic duty of national education system. It is expected that education programs will be shaped to help culture to be handed down to young generation. This is why education programs should focus on Turkish folk culture.

In 8 units of 5th grade Social Sciences educational program, cultural elements from Divan-ı Lûgati't Türk are dealt with in 2 achievements out of total 47. The percentage of topics related to Turkish Folk culture in Divan-ı Lûgati't Türk can be increased, and it can be included in different areas apart from learning culture and legacy. More items related to Turkish Folk culture in Divan-ı Lûgati't Türk can be prepared and presented to teachers.

Cuisine, folk dances, feasts and entertainments, handicrafts, clothes, music, material culture and seasonal ceremony in education programs: Hidrellez and Nevruz, transhumance, theatrical play, javelin, oil wrestling, faith centers, Karagöz and Hacivat,

amorousness custom, camel wrestling, nomad culture, public architecture, rituals and religious ceremonies should be focused on broadly. Course books according to these programs should be furnished with visual elements and reading text related to cultural elements.

In addition to Social Sciences, cultural elements from *Divan-ı Lûgati't Türk* can be included in Turkish, Religious Culture and Moral Knowledge courses.